

логічних знахідок на Фастівщині, що значно доповнюють інформацію писемних джерел про часи існування фастівського полку під керівництвом С. Палія. Про те, як усвідомлюють школярі свою приналежність до славної історії рідного краю, розповів учитель середньої школи № 1 м. Фастова, аспірант УДПУ ім. М. Драгоманова П. Б. П о л я н с ь к и й (Фастів).

На жаль, з різних причин на конференцію не прибуло багато запрошених учасників, які, проте, надіслали тексти своїх виступів, що були зачитані перед присутніми. Серед них — доповідь д-ра іст. наук, проф. Ю. А. М и ц и к а (Дніпропетровськ) «Нові дані до історії повстання С. Палія в архівосховищах Польщі»; голови Українського геральдичного товариства А. Г. Г р е ч и л а (Львів) «До питання про сучасний герб і прапор Фастова»; д-ра техн. наук, члена Українського геральд. т-ва І. І. Є р е м е є в а (Київ) «Герб Палія родини «Гурко»; канд. іст. наук, доц. Вінницького педінституту О. К. С т р у к е в и ч а (Вінниця) «Співробітництво та протистояння С. Палія й І. Мазепи в українській історіографії»; молод. наук. співробітника ІУ НАНУ, канд. іст. наук В. В. С т а н і с л а в с ь к о г о (Київ) «Правобережні та запорозькі козаки у боротьбі з Кримським ханством (кінець XVII ст.)»; пров. наук. співробітника Чернігівського історичного музею ім. В. Тарновського І. М. С и т о г о (Чернігів) «Реліквії С. Палія в Чернігівському музеї»; ст. наук. співробітника Білоцерківського державного краєзнавчого музею В. А. К о з а ч е н к о (Біла Церква) «Місце С. Палія в історії Білої Церкви»; вчителя історії, аспіранта ІУ НАНУ А. М. М у л я р а (Хмельницький) «Роль козацтва в історії південно-східних воєводств Правобережжя (початок XVIII ст.)» та інші.

По закінченні конференції була прийнята ухвала, в якій відзначався незадовільний стан охорони та збереження археологічних пам'яток на Фастівщині. Була також підтримана ініціатива про якнайшвидше спорудження у м. Фастові пам'ятника на честь славетного козацького полковника С. Палія. Вирішено видати збірник матеріалів, куди б увійшли тексти доповідей і виступів, які були оголошені під час конференції.

В. Ф. Мещеряков (Харків),
В. К. Міхеєв (Харків), С. І. Посохов (Харків)

Всеукраїнська наукова конференція «Історична наука на порозі XXI ст.: підсумки та перспективи»

Всеукраїнська наукова конференція «Історична наука на порозі XXI ст.: підсумки та перспективи» відбулася 15—17 листопада 1995 р. у Харківському державному університеті. Завдання конференції оргкомітет бачив у тому, щоб підбити підсумки розвитку вітчизняної історичної науки, накреслити магістральні шляхи її подальшого поступу як у найближчій, так і у віддаленій перспективі. У зв'язку з такою спрямованістю основну увагу учасники зосереджували на методологічні питання, на проблеми історіографії та джерелознавства.

До складу оргкомітету конференції увійшли провідні українські історики: директор Інституту історії України НАНУ, акад. В. А. С м о л і й; віце-президент НАНУ, директор Інституту археології НАНУ, акад. П. П. Т о л о ч к о; зав. відділом регіональних досліджень Інституту історії України НАНУ, голова Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, акад. П. Т. Т р о н ь к о; зав. відділом історії України XIX — поч. XX ст. Інституту історії України НАНУ, проф. В. Г. С а р б е й; ректор ХДУ, проф. В. А. С в і ч та ректор Гуманітарного інституту «Народна Українська Академія», проф. В. І. А с т а х о в а й ін.

Безпосередньо функцію проведення конференції виконувала робоча група, яку очолювали заступники голів Оргкомітету проф. В. К. Міхеєв і доц. В. Ф. Мещеряков. До її складу увійшли викладачі та аспіранти кафедри історіографії, джерелознавства й археології ХДУ, доценти Ю. В. Буйнов (декан історичного факультету), С. М. Куделько (відповідальний секретар конференції), В. Г. Пікалов, С. І. Посохов та ін.

У конференції взяли участь близько 100 науковців. Зокрема, з доповідями та повідомленнями виступили понад 50 учасників. Серед них були фахівці з 15 міст України (Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк, Миколаїв, Ужгород, Херсон, Кам'янець-Подільський, Житомир, Кіровоград, Переяслав-Хмельницький, Острог, Щорс, Черкаси), а також вчені з Російської Федерації (Брянськ, Вороніж). Найчисленнішою була делегація з Києва, яку представляли такі відомі історики, як С. З. Заремба, В. І. Наулко, Ю. А. Пінчук, А. В. Санцевич, В. Г. Сарбей, В. А. Смолій, Н. А. Шип та ін. Значною була група харківських учених: професори В. І. Астахов, В. Я. Білоцерківський, А. І. Епштейн, В. К. Міхеєв, І. К. Рибалка, О. Ф. Скакун, В. І. Танцюра та ін., які представляли ряд харківських вузів (держуніверситет, педуніверситет, юридичну академію, авіаційний інститут, інститут культури, «Народну Українську Академію»). Серед запрошених були директор Харківського художнього музею В. В. Мизгіна, директор Харківського історичного музею А. А. Цевба, директор Державного архіву Харківської області В. В. Резнікова, голова Харківського відділення Всеукраїнської спілки краєзнавців І. Ю. Саратов, начальник Управління освіти по Харківській області О. Л. Сидоренко, зав. відділом україніки бібліотеки ім. В. Г. Короленка В. О. Ярошик та ін.

З привітаннями до учасників конференції звернулися Президент України Л. Д. Кучма, Голова Верховної Ради України О. О. Мороз, віце-прем'єр України, акад. І. Ф. Курас, Президент НАН України Б. Є. Патон, голова Харківської обласної держадміністрації О. С. Масельський та ін. Урочисте відкриття конференції відбулося в Малому актовому залі ХДУ.

Вступним словом конференцію відкрив акад. В. А. Смолій. З великою зацікавленістю учасники та гості конференції заслухали доповіді, які були проголошені на пленарному засіданні: «Якої «вітчизняної історії» бракує нам сьогодні» проф. В. Г. Сарбея, «Творчий доробок школи «Анналів» — найвище досягнення світової історичної думки XX ст.» проф. Л. В. Таран, «Історична наука та освіта в Харківському державному університеті: підсумки та перспективи» проф. В. К. Міхеєва.

Доповіді та повідомлення за їх тематикою розподілялися на кілька груп: 1) методологічні й загальноісторіографічні питання; 2) підсумки та перспективи вивчення окремих проблем історії України; 3) історичне краєзнавство; 4) творча спадщина істориків України.

Найчисленнішою була перша група, яка значною мірою і визначила обличчя конференції. При всьому розмаїтті проблем, що виносилися на обговорення, стрижнем розмови були питання: яка історична наука потрібна нам сьогодні, як ми маємо ставитися до нагромадженого у попередні десятиліття знання, на чому слід насамперед зосередити увагу у найближчій перспективі? Відповіді, які пролунали, виявили вельми широкий спектр думок. Їх аналіз дає можливість зробити висновок про те, що українська історична наука знаходиться на етапі «кризи парадигми» (за Т. Куном), коли старі підходи у науці вже не працюють, а нові ще далеко не оформлені і не засвоєні науковим товариством.

Гасло, під яким виступив В. Г. Сарбей («За народознавчу історію України»), зібрало чимало прихильників. Цей заклик передбачає вихід на ті обрії, що вже значною мірою опанувала західна історична наука під

різними назвами: «історія повсякденності», «соціальна історія», «нова історична наука» і т. д. Підтримку багатьох учасників одержала й висловлена ним теза про рішуче відмовлення від перетворення історії в арсенал будь-якої ідеології і зброю будь-якої політики. І хоча на практиці досягти цього навряд чи можливо, для тих, хто зібрався на цьому науковому форумі, була зрозуміла суть висловлювання: історична наука має відповідати статусу сучасної науки. У зв'язку з цим вельми актуальними були ті доповіді, в яких концентрувалася увага на категоріальному апараті історичної науки (С. І. Михальченко, А. В. Санцевич), інституціоналізації окремих її галузей (І. І. Колесник, Т. М. Попова, Є. Г. Сінкевич), взаємодії історичної науки й історичної свідомості (А. І. Епштейн), традиціях і новаціях у підготовці фахівців-істориків (В. І. Чесноков), проблемах джерелознавства (М. П. Ковальський) та ін.

Цікавими були повідомлення з проблемної історіографії. Доповідачі розглянули в історіографічному плані ключові моменти історії України: добу національного відродження кінця XVIII — першої пол. XIX ст. (В. В. Кравченко), суспільно-політичний рух другої пол. XIX ст. (С. І. Світленко), періоди революцій, громадянської війни, непу та наступних перетворень (В. В. Калініченко, Б. А. Кругляк, І. К. Рибалка, В. Ф. Солдатенко).

Історіографічну спрямованість мали теми з історичного краєзнавства. Дослідники цих питань зосередили увагу на загальних тенденціях у розвитку краєзнавства, на поточних завданнях, які стоять перед краєзнавцями і вченими-істориками (А. М. Аббасов, Д. Д. Данилюк, П. М. Тригуб).

І. В. Верба, О. І. Журба, Г. М. Курас свої виступи присвятили вивченню життєвого шляху та наукових досягнень відомих фахівців, мислителів, громадських діячів, чий імена назавжди увійшли в українську історіографію.

На заключному засіданні були підбиті підсумки роботи, обговорено проект рішення конференції.

На жаль, дехто з учасників не зміг приїхати на цю зустріч, але до початку конференції були надруковані «Матеріали» (обсягом більше 20 друк. арк.), які дали змогу ознайомитися з їх ідеями.

Конференція не була обмежена тільки науковою частиною. В її ході відбулася зустріч акад. В. А. Смолія та проф. В. Г. Сарбея зі студентами історичного факультету ХДУ. Культурна програма складалася з відвідання Харк. акад. театру опери та балету ім. М. В. Лисенка, знайомства з чудовим фольклорним колективом Слобожанщини «Муравський шлях», відвідання музею Г. С. Сковороди у с. Сковородинівка Золочівського району, де провів останні роки свого життя відомий український філософ.

Під час роботи конференції відбулася презентація нового харківського видання: «Історія та теорія історичної науки й освіти (Харківський історіографічний збірник)». Проблеми, які стояли на конференції, потребують напруженої роботи, обміну думок, творчого пошуку. А це, в свою чергу, викликає необхідність існування спеціалізованого видання. Будемо сподіватися, що «Харківський історіографічний збірник» зможе повною мірою виконати покладені на нього функції. Другий випуск цього збірника планується присвятити висвітленню ходу саме цієї конференції, яка, на наш погляд, безсумнівно, буде сприяти розвитку історичних та історіографічних досліджень в Україні, активізує пошук нових підходів у джерелознавстві, подальшу розробку методів історичного дослідження.